

2. ÜNİTE: ZEKÂT VE SADAKA

2.1. İSLAMIN PAYLAŞMA VE YARDIMLAŞMAYA VERDİĞİ ÖNEM

Konuyla İlgili Ayetler

“Takva sahipleri (sorumluluklarının bilincinde olarak) bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar (infak ederler). Öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever.” (Al-i İmran suresi 134. ayet)

“...İyilik ve Allah’ın yasaklarından sakınma üzerinde yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın...” (Maide suresi 2. ayet)

“Onların (zenginlerin) mallarında, muhtaç ve yoksullar için bir hak vardır.” (Zariyat suresi 19. ayet)

“Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, önceden kendiniz için hayır olarak neyi takdim ederseniz onu Allah katında bulacaksınız. Şüphesiz Allah yaptıklarınızı görendir.” (Bakara suresi 110. ayet)

“De ki: ...Harcadığınız her şey, ana-baba, yakınlar, öksüzler, yoksullar ve yolda kalmış kişiler içindir. Allah, yapacağınız her hayrı (iyiliği) bilir.” (Bakara suresi 215. ayet)

“Onlar, kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler.” (İnsan suresi 8. ayet)

“Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, her başağında yüz dane olmak üzere, yedi başak veren danenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah’ın lütfü geniştir. O bilendir.” (Bakara suresi 261. ayet)

“Eğer sadakaları (zekât ve benzeri hayırları) açıktan verirsiniz ne güzel! Eğer onu fakirlere gizlice verirsiniz, işte bu sizin için daha hayırlıdır...” (Bakara suresi 271. ayet)

“Mallarını Allah yolunda harcaayıp da arkasından başa kakmayan, fakirlerin gönlünü kırmayan kimselerin Allah katında ödülleri vardır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.” (Bakara suresi 262. ayet)

“Öyleyse yetime hor bakma! İsteyeni sakın azarlama!” (Duhâ suresi 9-10. ayetler)

Konuyla İlgili Hadisler

“Komşusu açken tok yatan bizden değildir.”

“Fakirleri araştırıp bulunuz, görüp gözetiniz.”

“Her kim eli dar olan borçluya kolaylık gösterirse, Allah da dünya ve ahirette ona kolaylık gösterir.”

“Kim bir Müslüman kardeşinin sıkıntısını giderirse, Allah da kıyamet gününde onun sıkıntılarından bir tanesini giderir.”

Hz. Muhammed (sav), Müslümanları bir bedeninin organlarına benzetmiştir. Bu organlar arasındaki bağ ne kadar sağlıklı ve güçlü olursa toplum da o derece huzurlu ve güçlü olur, demiştir.

Konuyla İlgili Atasözleri

“Bir elin nesi var iki elin sesi var.”

“Kişi yedikleriyle değil, yedirdikleriyle mutlu olur.”

“Az veren candan, çok veren maldan.”

“Komşu komşunun külüne muhtaçtır.”

“Yalnız taş duvar olmaz.”

2.2. ZEKÂT VE SADAKA İBADETI

Zekât

İslam'ın 5 temel şartı vardır. Bunlar:

1* Namaz kılmak

3* Zekât vermek

5* Kelime-i şهادet getirmek

2* Oruç tutmak

4* Hacca gitmek

Zekât Nedir?

Zekât kelime olarak, “artma, çoğalma, arınma, bereket ve temizleme” anlamlarına gelir. “Onların mallarından sadaka (zekât) al; bununla onları (günahlardan) temizlersin, onları arıtıp yüceltirsin...” (Tevbe suresi 103. ayet)

Zekât terim olarak ise, dinen zengin olan Müslümanların hicri takvime göre yılda bir kez malının veya parasının belli bir miktarını Allah rızası için ihtiyaç sahiplerine vermelerine denir.

Mal ile yapıldığı için mali ibadetlerdendir. İslam’ın 5 şartından biridir. Hicretten 2 yıl sonra Medine’de farz kılınmıştır.

“ Namazı kılın, zekâtı verin...” (Bakara suresi 110. ayet)

Zekât Kimlere Farzdır?

- * Müslüman
- * Bâliğ (çocuk olmayan, yetişkin)
- * Hür (köle olmayan)
- * Akıllı (deli olmayan)
- * Dinen zengin (nisaba sahip)

Not: Bu maddelerin hepsi aynı anda bir Müslümanda varsa zekât vermesi farzdır. Biri eksik olursa zekât farz değildir.

Zekâtta Zenginlik Ölçüsü (Nisap) Nedir?

İslam dini zenginliğin bir ölçüsü olduğunu söyler. Bu zenginlik ölçüsüne nisap denir.

Nisap: Dinen zengin olan Müslümanların belirli miktara sahip oldukları mallarına denir. Bu mala (nisaba) sahip olan kişi dinen zengin, bu mala (nisaba) sahip olmayan kişi dinen fakirdir.

Nisabın Hesaplanması Nasıldır?

Bir Müslümanın malının tamamından zorunlu ihtiyaçlar çıkarıldığında kalan mal 85 gr altına denk geliyorsa bu Müslüman nisaba ulaşmıştır. Dinen zengindir. Zekât vermek üzerine farzdır.

Nisabın (Zenginliğin Ölçüsünün) Formülü Nedir?

$$MT - Zİ \geq 85 \text{ gr Au}$$

MT= Malın Tamamı Zİ= Zorunlu İhtiyaçlar Au= Altın simgesi

Örneğin; Malının tamamı 150 gr altını olan Ahmet'in yıllık zorunlu ihtiyaçları 50 gr altın ise malından ihtiyaçlarını çıkardığımızda $150 \text{ gr} - 50 \text{ gr} = 100 \text{ gr}$ kalır. İşte kalan 100gr altın 85 gr altından fazla olduğu için Ahmet dinen nisaba ulaşmıştır yani dinen zengindir. Zekât verebilecek duruma gelmiştir.

Örneğin; Malının tamamı 120 gr altını olan Mehmet'in yıllık zorunlu ihtiyaçları 50 gr altın ise malından ihtiyaçlarını çıkardığımızda $120 \text{ gr} - 50 \text{ gr} = 70 \text{ gr}$ kalır. İşte kalan 70 gr altın 85 gr altından az olduğu için Mehmet dinen nisaba ulaşmamıştır yani dinen fakirdir. Zekât verebilecek duruma gelmemiştir.

Zekâtı Verilmeyen Mallar Nelerdir?

Zorunlu ihtiyaçların zekâtı verilmez. Zorunlu ihtiyaçlar şunlardır:

- *Yeme,
- *İçme,
- *Barınma,
- *Giyinme,
- *Eğitim,
- *Sağlık,
- *Borç
- *Ev eşyaları
- *Sanatkârın malzemeleri
- *Oturduğumuz ev (ikinci ev hariç)
- *Binmek için kullandığımız araba (ticari hariç)

Zekâtı Verilen Mallar Nelerdir?

<u>Zekât Verilen Mallar</u>	<u>Nisap</u>	<u>Oranı</u>	<u>Zamanı</u>
 Altın -----	85 gr -----	1/40 -----	1 hicri yıl sonra
 Gümüş -----	561,20 gr -----	1/40 -----	1 hicri yıl sonra
 Para -----	Altının para değeri -----	1/40 -----	1 hicri yıl sonra
 Küçükbaş hayvan ---	40 tane -----	1/40 -----	1 hicri yıl sonra
 Büyükbaş hayvan ---	30 tane -----	1/30 -----	1 hicri yıl sonra
 Deve -----	5 tane -----	1 koyun -----	1 hicri yıl sonra
 Yağmurlu tarım ---	nisap yok -----	1/10 -----	hemen verilir.
 Sulamalı tarım ---	nisap yok -----	1/20 -----	hemen verilir.
 Bal -----	nisap yok -----	1/10 -----	hemen verilir.
 Madenler -----	nisap yok -----	1/5 -----	hemen verilir.

Not: Gelir getiren tüm ticaret mallarının zekâtı altının değeri üzerinden verilir.

Zekât Veriliş Şekli

Örnek 1: zorunlu ihtiyacından sonra 40 koyunu olan kişi dinen zengindir. 1 hicri yıl sonra 1 tane koyun zekât verir.

Örnek 2: zorunlu ihtiyacından sonra 100 gr altını olan bir kişi dinen zengindir. 1 hicri yıl sonra 1/40 oranda yani 2,5gr altın zekât verir.

Örnek 3: zorunlu ihtiyacından sonra 30 tane ineği olan bir kişi dinen zengindir. 1 hicri yıl sonra 1 tane 2 yaşında dana zekât verir.

Örnek 4: 10 ton buğday üreten çiftçi ürününü alır almaz 1 ton buğdayı zekât olarak verir.

NOT: Halk dilinde tahılın zekâtına öşür denir.

Zekât Kimlere Verilir?

Allah Tevbe suresi 60. ayette zekâtın kimlere verileceğini açıklamıştır.

“Sadakalar (zekâtlar) Allah'tan bir farz olarak ancak, yoksullara, düşkünlere, (zekât toplayan) memurlara, gönülleri (İslâm'a) ısındırılacak olanlara, (hürriyetlerini satın almaya çalışan) kölelere, borçlulara, Allah yolunda çalışıp cihad edenlere, yolcuya mahsustur. Allah pekiyi bilendir, hikmet sahibidir.”

(Tevbe suresi 60. ayet)

*Fakirlere

*Kölelere

*Düşkünlere

*Borçlulara

*Yolda kalmışlara

*Allah yolunda olanlara

*Zekât memurlarına

*Müellefe-i Gulub'a (kalbi İslâm'a ısındırılmak istenenlere)

Zekât Kimlere Verilmez?

*.....

*Dedeye, nineye

*Babaya, anneye

*Eşine

*Oğluna, kızına

*Torunlarına

*.....

zekât verilmez. Çünkü zengin olan Müslüman bunlara bakmakla yükümlüdür. Bunlara harcanan para zekât yerine geçmez.

Not: Kardeşine zekât verebilir. Çünkü bakmakla yükümlü değildir. Damadına zekât verebilir çünkü bakmakla yükümlü değildir.

Zekât Nasıl Verilir?

- Ω Niyet edilir.
- Ω Bizzat fakirin kullanımına verilir. Bina, cami, okul, çeşme yapımına zekât verilmez. Çünkü zekât fakirin hakkıdır.
- Ω Gizlice verilmesi efdaldır (daha iyidir.)
- Ω Önce en yakın akrabadan başlanmalıdır.
- Ω Fakirin gönlü kırılmadan ve incitilmeden verilmelidir.
- Ω Toplumsal itibar için değil Allah rızası için verilir.
- Ω Verdiği zekâtı hatırlatarak verdiği kişinin başına kakmamalıdır

SADAKA

Sadaka Nedir?

Bir kişinin kendi isteğiyle ve sadece Allah rızası için yaptığı maddi-manevi her türlü yardıma ve iyiliğe sadaka denir.

İnfak Nedir?

Müslümanın Allah'ın rızasını kazanmak için sahip olduğu mallardan Yüce Allah'ın emrettiği harcama yapması, bağışta bulunmasına infak denir.

Sadakanın Özellikleri Nelerdir?

Sadakanın miktarı ve zamanı yoktur. İstedğimiz kadar ve istediğimiz zaman verebiliriz.

Sadaka vermek için zenginlik şartı yoktur. Fakirler de sadaka verebilir.

Sadaka zekâttan daha kapsamlı bir yardım şeklidir. Yani hem maddi ve hem de manevi iki yönü vardır. Yani birine para vererek maddi sadakada

bulunabileceğimiz gibi ona gülümseyerek, güzel söz veya selam vererek de manevi bir sadakada bulunabiliriz.

Sadaka vermek **sünnettir**. Zekât vermek **farzdır**.

Sadaka vermek için toplumumuzda önceleri uygulanan **Sadaka Taşları** vardı. Bu taşlara zenginler para atar ve fakirler de ihtiyacı kadarını bu taşlardan alırdı.

Sadaka Çeşitleri

A) Sadaka-i Cariye

Kişiye hem yaşamında, hem de vefatından sonra sevap kazandırmaya devam eden kesintisiz sadakaya **sadaka-i cariyeye** denir.

Örneğin: Cami, okul, çeşme, yol, hastane yapmak, ağaç dikmek, organ bağışlamak, faydalı ilim (kitap yazmak gibi) birer sadaka-i cariyedir. Çünkü bunu yapan kişi ölse bile amel defterine hala sevap kazandıracaktır.

Peygamberimiz şöyle buyurur: “Kişi öldüğü zaman amel defteri kapanır. Ancak üç şey hariştir:

- Sadaka-i cariyeye, - İnsanlara yararlı bir ilim, - Kendisine dua eden hayırlı bir evlat.”

B) Sadaka-i Fıtır (Fitre)

Zekât verebilecek olan Müslümanların sadece Ramazan ayı boyunca bayramdan önce vermesi gereken sadakaya **fitre** denir. Zekât verebilecek olan Müslümanlara **vaciptir**. Zekât verilen kimselere verilir.

Sadece Ramazan ayında verilir.

Sadaka-i Fıtır Miktarı:

Bir kişinin sabah ve akşam yemeğiyle doyacağı miktardır. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından bu miktar her sene hesaplanıp kamuoyuna paylaşılmaktadır.

Sadaka-i Fıtır Veriliş Şekli

Dinen zengin olan yani zekât verebilecek olan aile reisi tarafından ailenin tüm bireyleri hesap edilerek verilir.

Örneğin; fitre miktarı 20 ₺ ise ve bir ailede 5 kişi yaşıyorsa aile reisi sadaka-i fıtrı şöyle verir:

Fitre miktarı x Aile sayısı $\rightarrow 20 \times 5 = 100$ ₺ ailesinin fitresini verir.

2.3. ZEKÂT VE SADAKANIN BİREYSEL VE TOPLUMSAL FAYDALARI

Zekâtın Amacı Nedir?

Allah'ın emrini yerine getirmek, Onun rızasını kazanmak, toplumsal yardımlaşmayı yaygınlaştırmak ve yoksulları korumak zekâtın amaçlarındandır.

Zekâtın Bireysel Faydaları

- Ω Müslümanın malını bereketlendirir ve temizler.
- Ω Allah'ın verdiği nimetlere şükür etme imkânı sağlar.
- Ω İnsandaki cimrilik, bencillik gibi kötü duyguları yok eder.
- Ω İnsanların cömert ve merhametli olmalarını sağlar.
- Ω İnsandaki iyilik ve hayırseverlik gibi güzel duyguları geliştirir.
- Ω İnsanları mutlu ve huzurlu yapar.

Zekâtın Toplumsal Faydaları

- Ω Zenginlerle fakirler arasındaki dostluk, saygı ve sevgi bağlarını güçlendirir.
- Ω Toplumda birlik ve beraberlik oluşur.
- Ω Fakir sayısının azalmasına katkı sağlar.
- Ω Ekonomik dengesizlikleri önler, ekonomik hayatı canlandırır.

Vakıf Nedir?

İslam'a göre helal kabul edilen mallardan faydalanma hakkını Allah'ın rızasını umarak toplumun kullanımına veren hayır kurumudur.

Kur'an-ı Kerim'de vakıfla ilgili ayet şudur: “En çok sevdiğiniz şeyleri Allah yolunda harcamadıkça hayra tam olarak erişemezsiniz.” (Âl-i İmran suresi 92. ayet)

2.4. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. ŞUAYB (AS)

- Ω Hz. Şuayb (as), Medyen halkına gönderilmiş bir peygamberdi.
- Ω Medyen halkı Allah'a kulluk etmeyi unuttukları gibi ticaretle de zengindiler.
- Ω Haksız kazanç elde etmeyi de meşru görüyorlardı.
- Ω Peygamberlerine büyük bir tepki göstermişlerdir.
- Ω Hz. Şuayb Medyen halkından gelen tepkilere aldırmandan insanları Allah'a inanmaya davet etti. Onları alışverişlerinde dürüst olmaya çağırdı.
- Ω “Ey Kavmim! Bana karşı olan düşmanlığınız, Nuh kavminin veya Hûd kavminin yahut Salih kavminin başına gelenin benzeri gibi bir felaketi sakın sizin de başınıza getirmesin. (Ve unutmayın ki) Lût kavmi sizden uzak değildir. Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra ona tövbe edin. Şüphesiz Rabbin çok merhametlidir, çok severdir” (Hud suresi 89-90. ayetler) dedi.
- Ω Medyen halkı Şuayb (as)'ın bu davetini kabul etmediler.
- Ω Bunun üzerine Allah Medyen halkını helak etmiştir.
- Ω “(Azap) emrimiz gelince, Şuayb'ı ve onunla birlikte iman edenleri, katımızdan bir rahmetle kurtardık. Zulmedenleri ise o korkunç

(uğultulu) ses yakaladı da yurtlarında dizüstü çöke kaldılar. Sanki orada hiç yaşamamışlardı.” (Hud suresi 94. ayet)

Ω Dinimiz ölçü ve tartıda hile yapmamaya çok büyük önem vermektedir. Medyen halkı bize en büyük derstir.

Ω “... Ölçüyü ve tartıyı adaletle tam yapın...” (Hud suresi 85. ayet)

2.5. BİR SURE TANİYORUM: MAÛN SURESİ VE ANLAMI

Bu sure; Mekke döneminde inmiştir. 7 ayettir. Kur'an-ı Kerim'in 107. suresidir. Tekâsür suresinden sonra Kâfirûn suresinden önce Mekke'de inmiştir.

Maûn: Yardım ve zekât demektir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكذِّبُ بِالْإِيمَانِ {1} فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ {2} وَلَا يَحْضُ عَلَى
طَعَامِ الْمِسْكِينِ {3} فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ {4} الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ {5}
الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ {6} وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ {7}

Bismillâhirrahmânirrahîm.	Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla.
Eraeytellezî yükezzibu bid-dîn.	Gördün mü, o hesap ve ceza gününü yalanlayanı!
Fezâlikellezî yedu'ul yetîm.	İşte o, yetimi itip kakar.
Velâ yehuddu alâ taâmil miskîn.	Yoksula yedirmeyi özendirmeyen kimsedir.
Feveylün lilmusallîn.	Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki,
Ellezîne hümm an salâatihim sâhûn.	Onlar namazlarını ciddiye almazlar.
Ellezîne hümm yürâûne	Onlar (namazlarıyla) gösteriş yaparlar.
Ve yemneûnel mâûn.	Ufacık bir yardıma bile engel olurlar.

Yetim: Babası ölmüş çocuğa denir. Bu ayette yetimlerin, ahireti yalanlayanlar tarafından aşağılandığı ve bakımlarının yapılmadığı vurgulamaktadır.

Miskin: Yoksulluğun çaresiz duruma getirdiği düşkün, hiçbir geliri olmayan ve yiyecek ekmeği bulunmayan kimseye denir.

Fakir: Geliri ihtiyacını karşılayamayan kişiye denir.

Yehuddu: Kişinin yoksulu doyurmaya bizzat kendini motive etmesi demektir. **Velayehuddu:** Kişinin yoksulu doyurmaya kendini motive etmekten uzak durması demektir. Ayette hiç yemek bulmaya dahi mecali kalmamış bu insanların ihtiyaçlarını karşılamayanlar (hesabı yalanlayanlar) kınanmaktadır. Dinimiz miskinlerin ve yoksulların korunmasına çok çok büyük önem vermektedir.

Musallin: Tefsirlerde şu şekillerde anlaşılmıştır.

Maûn: Yardım, iyilik, zekât ve komşuların birbirine yardım ettikleri şeyler demektir. Örfte komşuların birbirlerine verdikleri ufak yardımlara maun denir. Örneğin ekmeğe, şeker, tuz, yoğurt, çay, ateş, su, soğan gibi. Allah buna dahi engel olanları kınamaktadır. Görüldüğü gibi dinimiz yardım etmeye çok ama çok büyük önem vermektedir.